

«ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ԸՆԿԱԼՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ»

2007Թ. ՀԵՌԱԽՈՍԱՅԻՆ ՀԱՐՑՈՒՄ

Հեռախոսային հարցումը իրականացվել է Քաունթերփարթ Ինթերնեշնլ-ի Քաղաքացիական շահերի պաշտպանության աջակցության ծրագրի (CASP) և ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության (USAID) օժանդակության շնորհիվ: Շարադրված տեսակետները պատկանում են հեղինակներին և հնարավոր է, որ չհամընկնեն Քաունթերփարթ Ինթերնեշնլ-ի Քաղաքացիական շահերի պաշտպանության աջակցության ծրագրի և ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության տեսակետի հետ:

© Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/
Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ - Հայաստան

ՀՀ, Երևան 0010
Նալբանդյան փ. 5, սեն. 35, 38
Հեռախոս՝ (374 10) 585 578, 526 914
Ֆաքս՝ (374 10) 585 578
Էլ. հասցե՝ crd@transparency.am
Ինտերնետ կայք՝ www.transparency.am

ՀԵՌԱԽՈՍԱՅԻՆ ՀԱՐՑՈՒՄ

“Կոռուպցիայի ընկալումը Հայաստանում”

1. Ձեր կարծիքով՝ վերջին երեք տարում Հայաստանում կոռուպցիան աճել է, թե՞ նվազել:

- Աճել է
- Նվազել է
- Մնացել է նույնը
- Դժվարանում եմ պատասխանել

2. Թվարկե՛ք, խնդրե՛մ, երեք ամենակոռուպացված ոլորտները/ծառայությունները:

3. Որո՞նք են, Ձեր կարծիքով, կոռուպցիայի պատճառները /մինչև 3 պատճառ/:

4. Տեղյա՞կ եք, արդյոք, որ ՀՀ կառավարությունն իրականացնում է կոռուպցիայի դեմ պայքարի ծրագիր:

- Այո
- Ոչ

5. Եթե տեղյակ եք, ապա արդյունավետ է, արդյոք, այդ պայքարը:

- Այո
- Ոչ
- Դժվարանում եմ պատասխանել

6. Ձեր կրթությունը

- Միջնակարգ
- Միջնակարգ-մասնագիտական
- Բարձրագույն
- Գիտական կոչման առկայություն

7. Ձեր զբաղմունքը

- Բյուջետային աշխատող
- Գործարար
- Մասնավոր բիզնեսի աշխատակից
- Հասարակական կառույցի աշխատակից
- Ուսանող
- Թոշակառու/նպաստառու
- Գործազուրկ
- Տնային տնտեսուհի

8. Ձեր տարիքը

- Մինչև 20 տարեկան
- 21-40 տարեկան
- 41-60 տարեկան
- 61-ից բարձր

9. Հարցվողի սեռը

- Արական
- Իգական

Կոռուպցիայի ընկալման վերաբերյալ հեռախոսային հարցում

«Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ Հայաստան» հասարակական կազմակերպությունը 2007թ. սեպտեմբերին իրականացրել է հեռախոսային հարցում Հայաստանի քաղաքային բնակչության շրջանում: Հարցումը նպատակ ուներ պարզելու ՀՀ քաղաքացիների գնահատականները կոռուպցիայի մակարդակի եւ իշխանությունների հակակոռուպցիոն գործունեության վերաբերյալ:

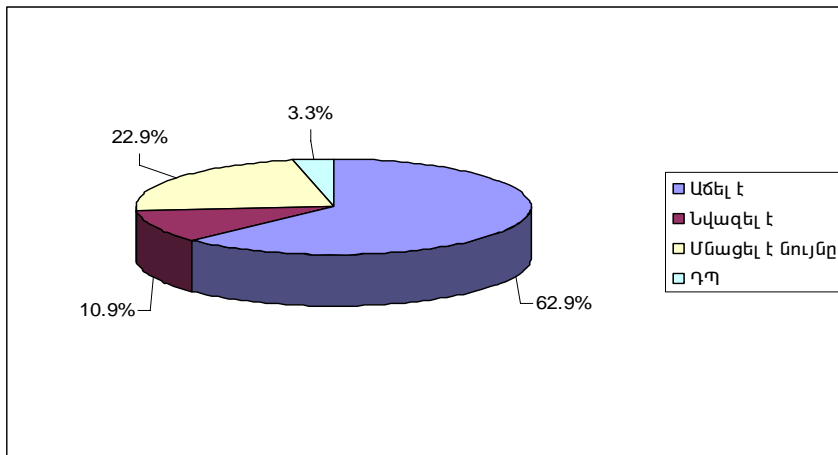
Հարցումը կատարվել է հանրապետության 49 քաղաքներից 41-ում (Երեւան, Աշտարակ, Ապարան, Թալին, Արտաշատ, Արարատ, Վեդի, Մասիս, Արմավիր, Մեծամոր, Վաղարշապատ, Գավառ, Ճամբարակ, Մարտունի, Սեւան, Վարդենիս, Վանաձոր, Ստեփանավան, Ալավերդի, Սպիտակ, Տաշիր, Հրազդան, Աբովյան, Չարենցավան, Եղվարդ, Նոր Հաճն, Բյուրեղավան, Գյումրի, Արթիկ, Մարալիկ, Կապան, Գորիս, Միսիան, Քաջարան, Եղեգնաձոր, Ջերմուկ, Վայք, Իջեւան, Դիլիջան, Բերդ, Նոյեմբերյան): Ընտրանքից դուրս են մնացել այն քաղաքները, որոնց բնակչությունը պակաս է եղել 5000 մարդուց, քանի որ 1500

հեռախոսագանգի պարագայում նման քաղաքներին բաժին կհասներ 1-ից պակաս (0.75) հեռախոսագանգ: Հարցման վիճակագրական սխալը կազմել է 2.58%, ուստի ներկայացված պատկերներում տեղ են գտել այն պատասխանները, որոնք հավասար են կամ գերազանցում են 3%-ը (բացառություն են կազմել ժողովրդագրական տվյալները):

Հարցումն առաջին անգամ նույն ձեւաչափով, նույն մեթոդաբանությամբ եւ նույն հարցաթերթով իրականացվել է 2005թ., որի արդյունքները համապատասխանաբար ներկայացված են 2007թ. տվյալների հետ: Ըստ Ազգային վիճակագրական ծառայության հրապարակումների ճշտվել է յուրաքանչյուր համայնքի բնակչության քանակը. դրա համամասնությամբ էլ բախշվել են համայնքներում կատարվելիք հեռախոսագանգերը: («ԱրմենՏելից» փորձել ենք ճշտել քաղաքների ավտոմատ կայանների հեռախոսահամարների թիվը, սակայն դա մեզ չի հաջողվել:) Հեռախոսագանգի քայլը Երևանի համար ահմանվել է «..-10-10», մնացած քաղաքների համար՝ «..-..-10». Երևանի դեպքում դա ուներ հետելյալ տեսքը՝ պատահականորեն վերցված մեկնարկային «22-03-11» հեռախոսահամարին, օրինակ, հետևել է 22-13-21, այնուհետև 22-23-31 և այդպես շարունակ, իսկ մարզերի դեպքում՝ «2-14-07»-ին, օրինակ, հետևել է «2-14-17»-ը, այնուհետև՝ «2-14-27»-ը և այլն: Եթե հերթական հեռախոսահամարը չի պատասխանել, ապա փոխվել է վեցամիշ (Երեւանում), հնգամիշ կամ չորսամիշ (մարզերում) հեռախոսահամարի միայն վերջին թիվը, օրինակ՝ եթե չի պատասխանել 22-13-21 համարը, ապա հավաքվել է 22-13-22, 22-13-23 եւ այդպես շարունակ՝ մինչև պատասխան ստանալը, իսկ դրանից հետո նախկինում արդեն նշված հերթականությամբ:

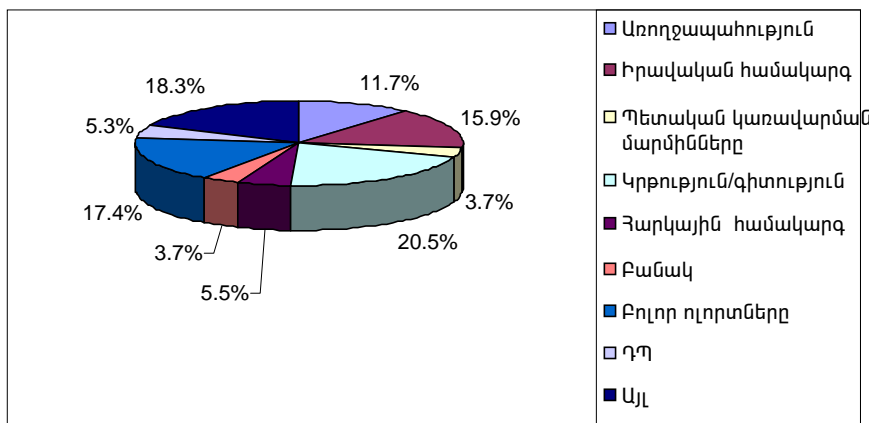
Հեռախոսային հարցումն իրականացվել է աշխատանքային օրերին ժամը 18.30-ից մինչև 22.00-ը, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերին՝ ժամը 12.30-ից մինչև 22.00-ը:

Պատկեր 1. Կոռուպցիայի մակարդակի գնահատականը

Ինչպես երեւում է Պատկեր 1-ից, 2007թ. հարցվածների 62.9%-ը համարել է, որ վերջին երեք տարում Հայաստանում կոռուպցիան աճել է, 10.9%-ը՝ նվազել, իսկ 22.9%-ը պատասխանել է, որ կոռուպցիան մնացել է նույնը: Հարցվածների 3.3%-ը դժվարացել է պատասխանել (ԴՊ) տվյալ հարցին: 2005թ. էլ հարցվածների 62.9%-ը համարում էր, որ կոռուպցիան աճել է, 4.5%-ը՝ նվազել, իսկ 15.5%-ի կարծիքով կոռուպցիայի մակարդակն անփոփոխ է մնացել: Հարցվածների 17.1%-ը դժվարացել էր պատասխանել այդ հարցին: Ինչպես երեւում է, երկու տարի առաջվա չկողմնորոշվածների հաշվին աճել է նրանց տեսակարար կշիռը, ովքեր գտնում են, որ կոռուպցիայի մակարդակը մնացել է նույնը կամ նվազել է:

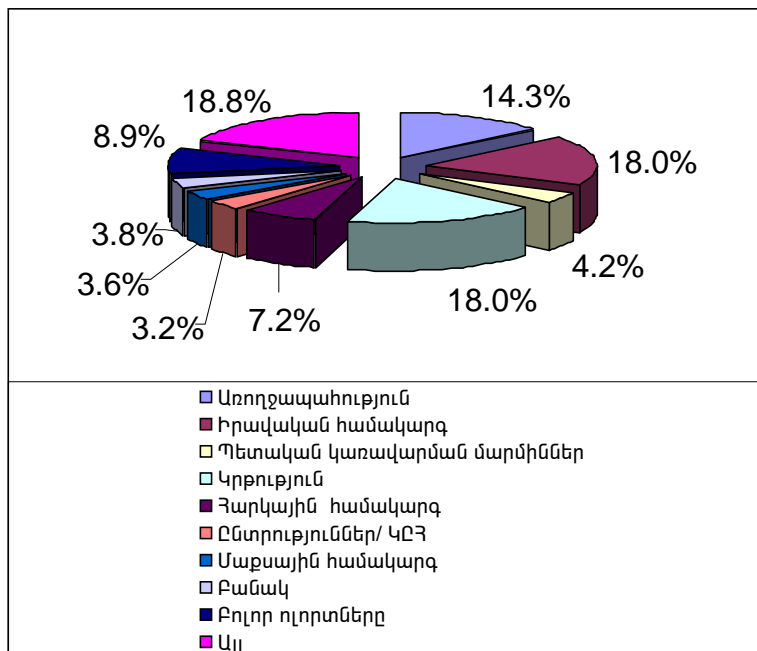
Պատկեր 2. Ամենակոռումպացված ոլորտները/ծառայությունները

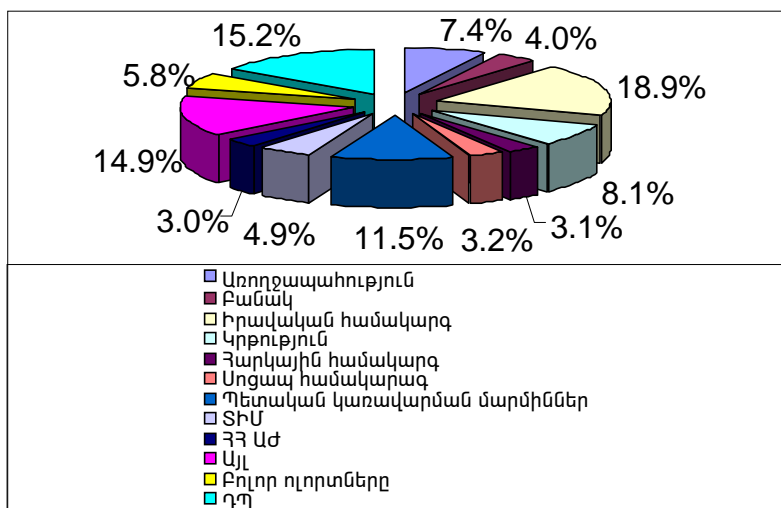
2007թ. ամենակոռումպացված են համարվել կրթական (20.5%), իրավական (ներառյալ դատախազությունը, դատարանները, ոստիկանությունը) (15.9%) եւ առողջապահական (11.7%) համակարգերը: Իսկ 2005թ. առկա էր հետեւյալ պատկերը. կրթական համակարգը «ստացել» էր 8.3%, իրավական համակարգը՝ 11.6%, առողջապահությունը՝ 7.8%: Նախորդի հետ համեմատած «ընկել» է պետական կառավարման մարմինների տեսակարար կշիռը՝ 13.1%-ից 3.7%, բանակը մնացել է համարյա անփոփոխ՝ 3.7% եւ 3.1%: 2007թ. 2005թ. համեմատ 5.6 անգամ կրճատվել է կարծիք չունեցողների թիվը եւ 6.1 տոկոսային կետով ավելացել նրանց քանակը, ովքեր գտնում են, որ Հայաստանում չկան կամ գրեթե չկան չկոռումպացված ոլորտներ: Ի դեպ, 2007թ. նկատվել է նաեւ մեկ այլ հետաքրքիր պատկեր՝ հարցվողը որպես կոռումպացված նշում է մեկ ոլորտ՝ օրինակ կրթությունը ու միանգամից շարունակում, որ մնացած ոլորտներն էլ են կոռումպացված:

Ե՛վ 2007թ., ե՛ւ 2005թ. հարցման ընթացքում կոռումպացված ոլորտների, ինչպես եւ կոռուպցիայի պատճառների հարցով հարցվողներին առաջարկվել է ներկայացնել պատասխանների երեք տարբերակներ: Նման հնարավորությունից կարողացել են օգտվել ոչ բոլորը եւ հնարավոր 4500 պատասխանների փոխարեն ոլորտների առումով 2007թ. հարցվողների կողմից տրվել է 3101 պատասխան, իսկ 2005թ.՝ 2940 պատասխան: 2007թ. առաջին երեք կոռումպացված ոլորտներն են նշվել իրավական, կրթական եւ առողջապահական համակարգերը համապատասխանաբար 18, 18 եւ 14.3 տոկոսներով (Պատկեր 3): 2005թ. առկա էր այլ պատկեր. իրավական համակարգը «հավաքել» էր 18.9%, կրթականը՝ 8.1%, իսկ առողջականը՝ 7.4%: 2005թ. երկրորդ տեղում էին պետական կառավարման մարմինները 11.5%-ով, որոնք սակայն 2007թ. իրենց տեղը «գիջել» են կրթական եւ առողջապահական համակարգերին (Պատկեր 4):

Պատկեր 3. Ամենակոռումպացված ոլորտները/ծառայությունները (բոլոր պատասխանները. 2007թ.)

Պատկեր 4. Ամենակոռումպացված ոլորտները/ծառայությունները (բոլոր պատասխանները. 2005թ.)

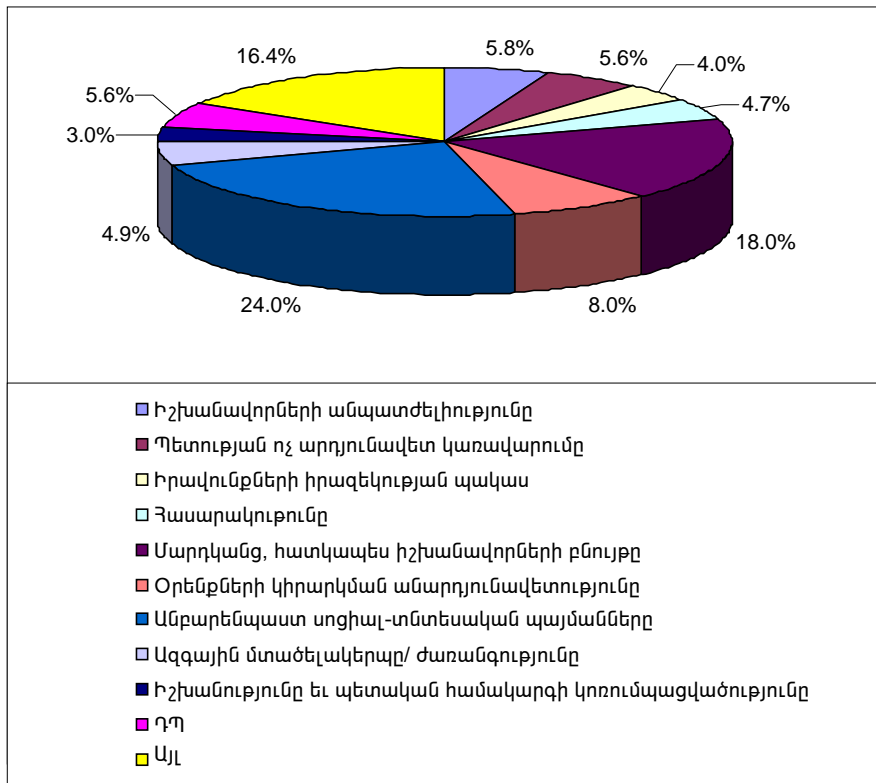

2005թ. որպես կոռուպցիայի առաջին երեք պատճառ (առաջին տարբերակ) հարցման մասնակիցները նշել էին հետևյալ գործոնները՝ անբարենպաստ սոցիալական պայմաններ (22.1%), անիշխանություն (9.5%), պետական պաշտոնյաների ազահություն ու ընչաքաղցություն (5.5: Հարցվողների 15.5%-ը չէր կարողացել նշել կոռուպցիայի գոնե մեկ պատճառ:

2007թ. որպես կոռուպցիայի երեք հիմնական պատճառներ նշվել են անբարենպաստ սոցիալ-տնտեսական պայմանները, այդ թվում գործազրկությունը (24.0%), մարդկանց, հատկապես իշխանավորների անհատական հատկանիշները (ազահություն, փող աշխատելու մոլուցք եւ այլն, ինչպես նաեւ նրանց գիտակցության ու դաստիարակության մակարդակը)՝ 18.0%, օրենքների անկատարությունն ու դրանց կիրարկման անարդյունավետությունը՝ 8.0%: Այս հարցում եւս, թեւս ավելի պակաս չափով (2.8 անգամ), քան ոլորտների դեպքում, կրճատվել է նրանց քանակը, ովքեր դժվարացել են որեւէ կարծիք արտահայտել:

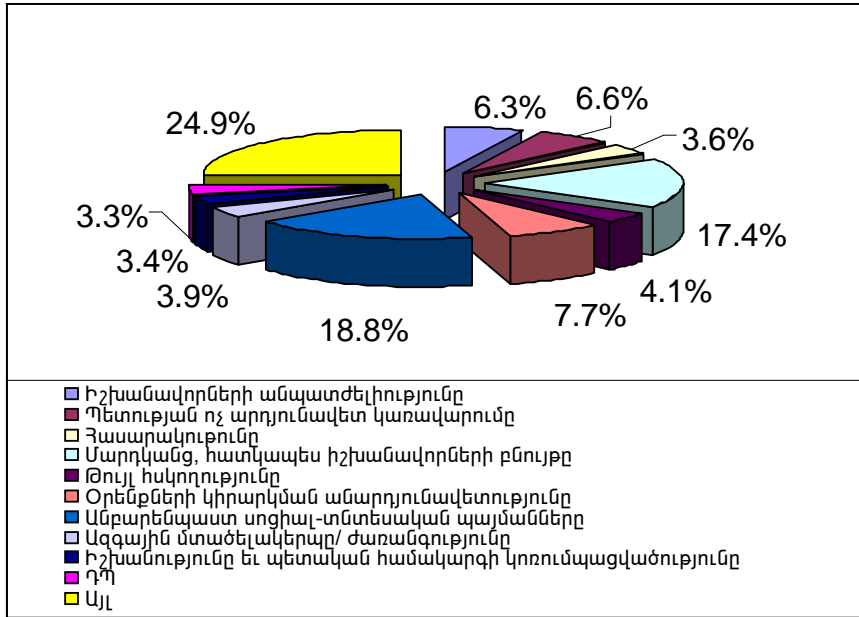
2007թ. կոռուպցիայի պատճառների առումով հարցման արդյունքներն ունեցել են հետևյալ պատկերը.

Պատկեր 5. Կոռուպցիայի պատճառները

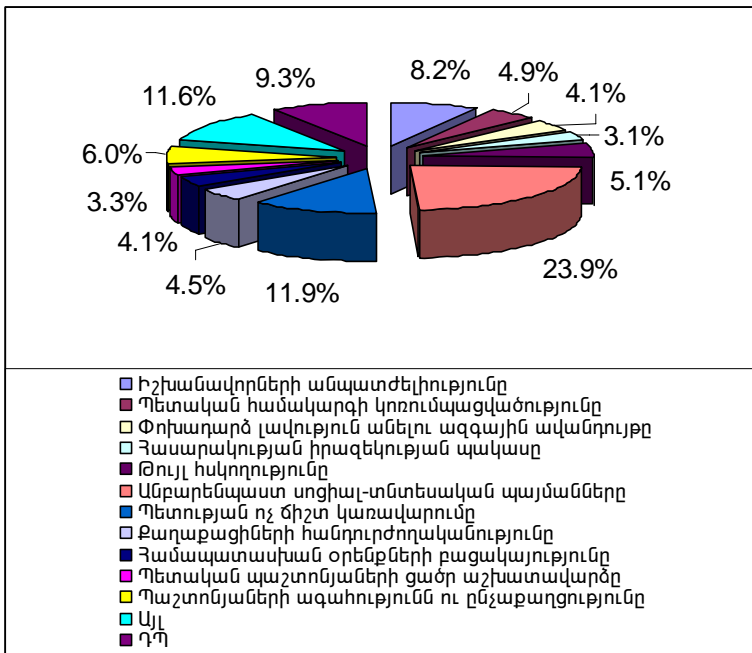

Կոռուպցիայի պատճառների առումով եւս, ինչպես նշվել է, հարցվողներին հնարավորություն էր տրվել ներկայացնելու պատասխանների երեք տարբերակներ: 2007թ. հարցման ժամանակ տրվել էր 2559 պատասխան, իսկ 2005թ.՝ 2496 պատասխան: 2007թ. որպես հիմնական պատճառ նշվել են անբարենպաստ սոցիալ-տնտեսական պայմանները (18.8%), մարդկանց, հատկապես իշխանավորների բնույթը (17.4%), ինչպես նաեւ շատ ավելի ցածր տեսակարար կշիռ ունեցող (7.7%)՝ օրենքների անկատարությունը եւ/կամ դրանց կիրարկման անբավարար արդյունավետությունը: 2005թ. եւս 23.9%-ով առաջին տեղում էին անբարենպաստ սոցիալ-տնտեսական պայմանները, որոնց հետեւում էին պետության ոչ ճիշտ (ոչ արդյունավետ) կառավարումն (11.9%) ու իշխանավորների անպատժելիությունը (8.2%):

Պատկեր 6. Կոռուպցիայի պատճառները (բոլոր պատասխանները. 2007թ.)

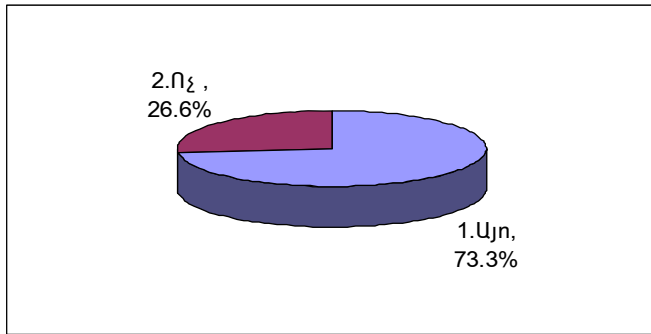

Պատկեր 7. Կոռուպցիայի պատճառները (բոլոր պատասխանները. 2005թ.)

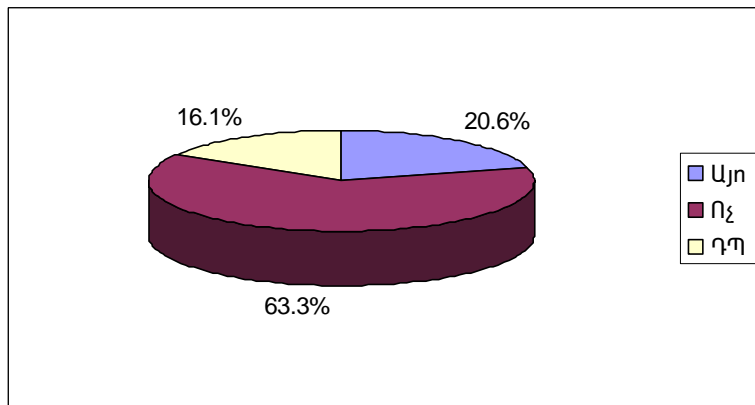
2005թ. հարցվածների գերակշռող մեծամասնությունը (66%) տեղյակ էր ՀՀ կառավարության կոռուպցիայի դեմ պայքարի ծրագրից: 2007թ. տեղեկացված մարդկանց քանակը ավելացել է 7.3 տոկոսային կետով, ինչը ՁԼՄ-ների եւ հատկապես հեռուստատեսության քարոզչական ակտիվ գործունեության հետեւանք է, հատկապես քաղաքական գարգացումների նախընտրական օրերին (2007թ. սեպտեմբեր):

Պատկեր 8. Կոռուպցիայի դեմ պայքարի ծրագրից տեղեկացվածությունը

Կոռուպցիայի դեմ պայքարի կառավարության ծրագրի իրականացումը 2005թ. արդյունավետ էր համարել հարցվածների (նրանք, ովքեր տեղեկացված էին ծրագրից) 74.8%-ը, 74.8%-ը համարել էր ոչ արդյունավետ, իսկ 17.6%-ը չէր կողմնորոշվել: 2007թ. արդյունավետ համարողների տեսակարար կշիռն ավելացել է 13 տոկոսային կետով՝ կազմելով 20.6%, որոշ չափով կրճատվել է չկողմնորոշվածների եւ 11.5 տոկոսային կետով՝ ոչ արդյունավետ համարողների թիվը (կազմել է 63.3%):

Պատկեր 9. Կոռուպցիայի դեմ պայքարի արդյունավետությունը

2007թ. հարցման մասնակիցների 28.6%-ը կազմել են տղամարդիկ, 71.4%-ը՝ կին (2005թ. առկա էր 33.1% եւ 66.9% համամասնությունը. այսուհետ փակագծերում ներկայացված են 2005թ. հարցման տվյալները):

Հարցվածների 52.6%-ն ուներ բարձրագույն կրթություն (38,2%), 24.6%-ը՝ միջնակարգ (37,2%), 21. %7-ը՝ միջնակարգ մասնագիտական (23.9%) և միայն 1.1%-ն ուներ գիտական աստիճան (0.7%):

Հարցվածների 23.4%-ը եղել է տնային տնտեսուհի (20.2%), 21.5%-ը՝ բյուջետային աշխատող (14.8%), 15.3%-ը գործազուրկ (23.4%), 14.2%-ը՝ մասնավոր բիզնեսի աշխատակից (16.3%), 10.6%-ը՝ թոշակառու (15.7%), 7.7%-ը՝ ուսանող (6.4%), 3.2%-ը՝ գործարար (1.3%), 4.1%-ը՝ հասարակական կազմակերպությունների աշխատակից (0.5%):

Հարցվածները հիմնականում «21-40» (42.7%) և «41-60» (39.0%) տարիքի անձինք էին (42.1% և 32.7%): «61-ից բարձր» և «մինչև 20» տարեկան են եղել հարցվածների համապատասխանաբար 12%-ը եւ 6.3%-ը (15.9% և 9.3%):

Հեռախոսազանգերի բախշվածությունն ըստ բնակավայրերի

h/h	Բնակավայր	Մարզեր	Քանակ
1	Երեւան	Երեւան	817
2	Աշտարակ	Արագածոտն	15
3	Ապարան		4
4	Թալին		4
5	Արտաշատ	Արարատ	16
6	Արարատ		14
7	Վեդի		9
8	Մասիս		15
9	Արմավիր	Արմավիր	23
10	Մեծամոր		8
11	Վաղարշապատ		41
12	Գավառ	Գեղարքունիք	18
13	Ճամբարակ		4
14	Մարտունի		9

15	Սեւան		16
16	Վարդենիս		9
17	Վանաձոր	Լոռի	76
18	Ստեփանավան		12
19	Ալավերդի		11
20	Սպիտակ		11
21	Տաշիր		6
22	Հրազդան	Կոտայք	39
23	Աբովյան		33
24	Չարենցավան		16
25	Եղվարդ		9
26	Նոր Հաճն		8
27	Բյուրեղավան		6
28	Գյումրի	Շիրակ	107
29	Արթիկ		12
30	Մարալիկ		4
31	Կապան	Սյունիք	33
32	Գորիս		16
33	Սիսիան		12
34	Քաջարան		6
35	Եղեգնաձոր	Վայոց Ձոր	6
36	Զերմուկ		4
37	Վայք		4
38	Իջեւան	Տավուշ	26
39	Դիլիջան		11
40	Բերդ		6
41	Նոյեմբերյան		4
	Ընդամենը		1500